

Rudolf Steiner

Proměna lidského duševního uzpůsobení a svoboda

Z páté přednášky (ze dne 28. 12. 1918) z přednáškového cyklu Jak lidstvo může opět nalézt Krista. In: Trojí stínovitě bytí naší doby a nové světlo Kristovo (GA 187), osm přednášek konaných v Dornachu a v Basileji od 22. 12. 1918 do 1. ledna 1919, přeložila Věra Zoubková (kráceno, upraveno).

Ve vývoji lidstva se zajisté stalo mnoho věcí, ale taková vnitřní proměna celého lidského vědomí, jako je ta, v níž se právě nacházíme a která se bude stále více a více zviditelňovat, zde v historických dobách ještě nikdy nebyla. Víte, že nejsem nakloněn k opakování fráze, že žijeme v době přechodu, neboť každá doba je skutečně dobou přechodu. Jde však o to, co zde přichází a co je v určité proměně. Pro jiná hlediska mohou být zajisté významnější jiné proměny, ale pro vnitřní duševní život člověka je nejvýznamnější ta proměna, na niž zde poukazuji vzhledem k nejbližší budoucnosti.

Rozštěpení života představ a vůle

Proměna, která se dnes v člověku připravuje, se silně vyjadřuje také zevně v objektivních skutečnostech. To, čím dříve byly navzájem promíchané duševní síly, které v lidské duši působily jako jednota, se v období od 15. století rozštěpilo. V dřívějších dobách byl život představ a život vůle navzájem těsněji propojen, nežli je tomu dnes, a tyto oblasti se budou stále více a více rozestupovat.

Nyní si můžeme položit otázku. Co je vlastně základem tohoto rozštěpení obou pólů lidského duševního života - pólu představ, který se stal jen zrcadleným obrazem, a pólu vůle, zatlačeného dolů do nevědomých oblastí, který zaspáváme. Základem toho je, že v lidském vývoji se probojovává impuls svobody. Také svoboda je přece produktem vývoje.

Duchové formy a Duchové osobnosti

Dávnější doby nebyly způsobilé k tomu, aby lidstvo vyvíjelo skutečný impuls svobody, ale nynější dobu, v níž žijeme, charakterizuje to, že na místo Duchů formy nastupují Duchové osobnosti. A ruku v ruce s touto objektivní vývojovou skutečností jde v subjektivní oblasti probojovávání se impulsu svobody z lidské duše.

Duchové formy (mohli bychom docela dobře zvolit označení vzaté odjinud), které Bible nazývá Tvůrci, Elohim, vlastně až k jistému stupni dohráli svou roli (smím-li použít tohoto výrazu, který zní poněkud triviálně), a do role Tvůrců nastupují jiné duchovní bytosti, Duchové osobnosti. Kdo může mít dostatečné cítění pro skutečnost, přístupnou nadsmyslovému bádání, tedy že bohové dávné doby musí být jaksi vystřídáni, ten uzná důležitost vnitřní proměny lidského vědomí.

Impuls svobody

Ať už se události zevně odehrávají jakkoli, ať už se všechno, co tu zápasí, děje chaoticky, znamená to, že se člověk svobody právě v období duše vědomé, tedy od 15. století, proboují k uplatňování impulsu svobody. Dnes nacházíme cestu k Duchům osobnosti, kteří tomu, kdo k nim chce proniknout, imaginace nedávají, nýbrž člověk si imaginace musí vypracovat sám - musí Duchům osobnosti vycházet vstříc. Duchům formy člověk nepotřeboval vycházet vstříc, a když člověk byl jaksi obdařen milostí bohů, Duchové formy mu dávali své imaginace na způsob vizí. Z těchto imaginací vznikly představy dávných náboženství. Tuto cestu hledá dnes ještě mnoho lidí, neboť je pohodlnější. Ale vše, co v dávných dobách bylo psychologicky správné, je dnes patologické a snižuje člověka pod jeho úroveň.

V dávných dobách nebyla svoboda možná ve svém plném rozsahu z toho jednoduchého důvodu, že před naším obdobím duše vědomé v člověku po všech stránkách působila instinktivnost. Jestliže člověk může do svého vědomí přijímat jen to, co do jeho vědomí proniká jen z instinktivně vědomé skutečnosti, nemůže být svobodný.

Myšlenky jako obrazy

V našem vědomí, zvláště když vytváříme to, co jsem ve své Filosofii svobody nazval čistým myšlením, skutečnost žije, ale jako v zrcadleném obraze. Pokud jste ponořeni v nějaké skutečnosti, jste touto skutečností tlačeni a jakkoli na vás působí slabě, je součástí nutnosti, takže se jí musíte podrobit. Působí-li na vaši duši zrcadlený obraz, neobsahuje žádnou aktivitu a žádnou sílu. Zrcadlený obraz je pouhým obrazem, který na duši netlačí a nenutí ji. V této době, kdy má vědomí tendenci mít jen zrcadlené obrazy, se může současně vytvářet impuls svobody. (...) Proto je naše období způsobivé vytvářet materialismus, protože již nemůžeme říkat: „Myslím, tedy jsem,“ ale „Myslím, tedy nejsem.“ To znamená - moje myšlenky jsou jenom obrazy. Když se chápu jako myslící člověk, nejsem, protože jsem jenom obrazem. Toto obrazné bytí je však zároveň tím, co mi dává možnost rozvíjet svobodu.

Obraz pravého Já

Současný člověk má jen zrcadlený obraz pravého Já, má to, co září z pravého Já, když přichází do styku s druhými lidmi. Druhý člověk, který je s ním karmicky spojený nebo nějak jinak spojený, mu vlastně dává něco reálného. Kdybychom to chtěli vyjádřit radikálně tak, jak je to charakteristické pro lidi dnešní doby, jde-li o realitu našeho Já, jsme vlastně vnitřně dutí. Všichni jsme vnitřně dutí a měli bychom si to přiznat.

A pohlédneme-li upřímně a poctivě zpět na svůj vlastní život, shledáme, že mnohem důležitější jsou vlivy jimiž nás ovlivnili druzí lidé, než to, čeho jsme si tak domněle sami vydobyli. Dnešní člověk si sám získává mimořádně málo, nezíská-li si vědomí z nadsmyslových zdrojů. Nepotřebuje být jasnovidný - na vnějších cestách je dnes člověk nucen jen k socialitě, poněvadž reálně je vlastně jenom v druhém člověku a ve vztahu k druhému člověku. To bude sílit, jak se bude blížit 6. poatlantické období, které má své dnešní embryonální impulsy právě v Rusku a bude to sílit tak, že jako axiom bude platit - štěstí jednotlivého člověka není možné bez štěstí celku.